

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

SSN Paweł Wojciechowski

Protokolant Karolina Majewska

przy udziale Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych radcy prawnego M. M.

w sprawie radcy prawnego T. P.

obwinionego o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego z art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w zw. z art. 209a § 1 k.k. oraz art. 11 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego,

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 28 sierpnia 2024 r.

kasacji wniesionej przez obwinionego

od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z 9 listopada 2023 r., sygn. akt [...], zmieniającego w zakresie kary a w pozostałym zakresie utrzymującego w mocy, orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] z 25 listopada 2022 r., sygn. akt [...],

orzeka:

I. uchyla zaskarżone orzeczenie w części dotyczącej orzeczenia o karze i przekazuje sprawę w tym zakresie Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

- II. w pozostałej części oddala kasację jako oczywiście bezzasadną;
- III. kosztami postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.

Zbigniew Korzeniowski   Marek Motuk   Paweł Wojciechowski

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z 27 kwietnia 2018 r., w sprawie o sygn. akt [...], zobowiązał r. pr. T. P. do opieki przezłożenie na utrzymanie małoletnich dzieci – S. P. i H. P. oraz żony A. P.

W okresie od 11 czerwca 2018 r. do 4 grudnia 2018 r. obwiniony uchylał się od wykonania ciążącego na nim z mocy wskazanego postanowienia obowiązku. Łączna wysokość powstałych, wskutek tego zaległości stanowiła równowartość co najmniej trzech świadczeń okresowych.

Wyrokiem z 26 maja 2021 r. Sąd Rejonowy w Z. [...] Wydział Karny, w sprawie o sygn. akt [...], warunkowo umorzył na okres próby 1 roku postępowanie karne przeciwko T. P., oskarżonemu o to, że w okresie od 11 czerwca 2018 r. do 4 grudnia 2018 r. w W. uchylał się od wykonania ciążącego na nim z mocy postanowienia Sądu Okręgowego w W. [...] Wydział Cywilny Rodzinny Odwoławczy z 27 kwietnia 2018 r. (sygn. akt [...]) obowiązku opieki przez nielożenie na utrzymanie małoletnich dzieci S. P. i H. P. oraz żony A. P., gdzie łączna wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej trzech świadczeń okresowych, w wyniku czego doszło do narażenia uprawnionych osób na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, tj. popełnienie przestępstwa z art. 209 § 1a k.k.

Wyrokiem z 16 marca 2022 r. Sąd Okręgowy w Ł. [...] Wydział Karny, sygn. akt [...], zmienił wskazany wyrok z 26 maja 2021 r., w ten sposób, że w opisie przypisanego oskarżonemu czynu po słowach: „A. P.”, dodał: „w okresie od dnia 11 czerwca 2018 r. do dnia 18 października 2018 r.”. Wyrok ten uprawomocnił się 16 marca 2022 r.

W dniu 25 listopada 2022 r. Okręgowy Sąd Dyscyplinarny [...], sygn. akt [...], uznał radcę prawnego T. P. winnym tego, że w okresie od 11 czerwca 2018 r. do 18 października 2018 r. w W. M. uchylał się od wykonania ciążącego na nim z mocy postanowienia Sądu Okręgowego w W. [...] Wydział Cywilny Rodzinny Odwoławczy z 27 kwietnia 2018 r., sygn. akt [...], obowiązku opieki przez niełożenie na utrzymanie małoletnich dzieci – S. P. i H. P. oraz żony A. P., gdzie łączna wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowiła równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych, w wyniku czego doszło do narażenia uprawnionych osób na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, jako czynu sprzecznego z zasadami wyrażonymi w art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w związku z art. 209a § 1 k.k. oraz art. 11 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego i za czyn ten na podstawie art. 64 ust. 1 i art. 65 ust. 1 pkt 4 ustawy o radcach prawnych wymierzył mu karę zawieszenia prawa do wykonywaniu zawodu radcy prawnego na okres dwóch lat. Dodatkowo wobec radcy prawnego T. P., na podstawie art. 65 ust. 2b ustawy o radcach prawnych orzekł zakaz wykonywania patronatu na czas pięciu lat. Na podstawie art. 70⁶ ust. 2 ustawy o radcach prawnych zasądził od Obwinionego radcy prawnego T. P., na rzecz Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] tytułem zwrotu kosztów postępowania dyscyplinarnego kwotę 1.500 zł.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie orzeczeniem z 9 listopada 2023 r., sygn. akt [...], po rozpoznaniu odwołania obwinionego, zmienił zaskarżone orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] z 25 listopada 2022 r., sygn. akt [...] w ten sposób, że zamiast kary dyscyplinarnej zawieszenia prawa do wykonywania zawodu na dwa lata orzekł, na podstawie art. 65 ust. 1 pkt 3 i art. 65 ust. 2 ba ustawy o radcach prawnych, karę pieniężną w wysokości ośmiokrotności minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w dacie popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, tj. w kwocie 16.800 zł. W pozostałym zakresie utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie z tym, że poprawił błędny opis czynu w punkcie pierwszym sentencji orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] z 25 listopada 2022 r., sygn. akt [...], w ten sposób, że w miejsce „art. 209a § 1 k.k.”, wpisał „art. 209 § 1a k.k.”, a także zasądził od obwinionego koszty

postępowania odwoławczego przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym na rzecz Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie.

Kasację od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie złożył obwiniony r. pr. T. P.

Zarzucił naruszenie:

1. art. 6 k.p.k., poprzez nieuchylenie orzeczenia OSD z powodu pozbawienia obwinionego prawa do obrony;
2. art. 5 § 1 w zw. z art. 6 k.p.k. w zw. z art. 8 § 1 k.p.k., poprzez zaniechanie przeprowadzenia własnego postępowania dowodowego w niezbędnym zakresie;
3. art. 4 k.p.k., poprzez pominięcie dowodów przemawiających na korzyść obwinionego, w konsekwencji błędną ocenę stopnia winy obwinionego;
4. podniósł zarzut nieuprawnionej zmiany kwalifikacji prawnej czynu na niekorzyść obwinionego;
5. podniósł zarzut przedawnienia karalności przewinienia dyscyplinarnego;
6. podniósł zarzut rażąco surowej kary.

Skarżący wniósł o zmianę orzeczenia WSD, poprzez uniewinnienie obwinionego od naruszenia art. 209a § 1 k.k. W pozostałej części wniósł o uchylenie orzeczenia WSD i umorzenie postępowania z uwagi na przedawnienie karalności czynu, ewentualnie uchylenie orzeczenia WSD i przekazanie sprawy sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadne jedynie w części dotyczącej kary, w pozostałym zakresie jako niezasadna została oddalona.

1. Podstawową kwestią w ocenie zarzutów kasacji jest odpowiedź na pytanie czy skarżący popełnił czyn z art. 209 § 1a k.k. Odpowiedź jest pozytywna, gdyż wprost wynika z wyroku sądu karnego. Wyrok warunkowo umarzający

postępowanie karne stwierdza popełnienie określonego czynu, w tym przypadku uchylania się od alimentów z art. 209 § 1a k.k. Czyn ten stanowił podstawę wniosku o ukaranie oraz podstawę orzeczenia w sprawie dyscyplinarnej, co nie jest bez znaczenia w ocenie zarzutów skarżącego dotyczących zakresu postępowania dowodowego oraz ustaleń faktycznych, leżących w podstaw orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego.

2. Jednocześnie negatywnie należy ocenić zarzut o niedopuszczalności poprawienia błędu przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny w ten sposób, że w miejsce „art. 209a § 1 k.k.” do sentencji orzeczenia wpisano „art. 209 § 1a k.k.”. Błąd jest oczywisty i dlatego mógł zostać naprawiony w ten sposób. Wyrok Sądu karnego zapadł 16 marca 2022 r., sygn. [...] i obejmuje czyn z art. 209 § 1a k.k. (w kodeksie karnym nie istnieje przepis art. 209a § 1, dlatego jest oczywiste, że późniejsze postanowienie Rzecznika z 14 czerwca 2022 r. o przedstawieniu T. P. zarzutów w postępowaniu dyscyplinarnym, bazujące na orzeczeniu w sprawie karnej, z zapisem „art. 209a § 1 k.k.”, zamiast „art. 209 § 1a k.k.”, oparte było na pomyłce pisarskiej, zwłaszcza, że postanowienie o przedstawieniu zarzutów odwołuje się wprost do wyroku w sprawie karnej Sądu pierwszej i Sądu drugiej instancji, czyli do wyroku Sądu Rejonowego w Z. z 26 maja 2021 r., sygn. [...] i wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z 16 marca 2022 r., [...]. Omyłkę wniosku o ukaranie powielił Okręgowy Sąd Dyscyplinarny, choć w uzasadnieniu wniosku Rzecznik prawidłowo wskazał na art. 209 § 1a k.k.
3. Poprawienie omyłki pisarskiej przez WSD, w opisanej sytuacji (pkt 2), skarżący niezasadne łączy z naruszeniem art. 455 k.p.k., gdyż nie doszło do procesowego poprawienia kwalifikacji prawnej w rozumieniu tego przepisu, jako że nie ma przestępstwa (także przepisu) z „art. 209a § 1” w kodeksie karnym, co wskazuje na omyłkę pisarską, a nie na poprawienie błędnej kwalifikacji prawnej, dlatego zarzut naruszenia art. 455 k.p.k. należy uznać jest bezprzedmiotowy. Art. 455 k.p.k. ma na uwadze zmianę przepisu typizującego przestępstwo przy niezmiennych ustaleniach faktycznych, czyli naprawę błędu w kwalifikacji prawnej czynu, a nie omyłki w zapisie. Oczywiście

omyłki pisarskie można sprostować w każdym czasie. Jeżeli postępowanie toczy się przed instancją odwoławczą, może ona z urzędu sprostować orzeczenie pierwszej instancji (art. 105 § 2 k.p.k.). Nie można mówić o sprostowaniu oczywistej omyłki na niekorzyść obwinionego, bo jak wskazano zapis o treści („art. 209a § 1 k.k.”) był zapisem pustym na gruncie ustawy Kodeks karny. Oczywistość omyłki nie może być kwestionowana. Obwiniony mógł zauważyć tę omyłkę i od razu zgłosić ją w odwołaniu do WSD. Nieuprawnione jest zatem wskazanie, iż przedawnienie karalności powinno być pięcioletnie i dlatego upłynęło 18 października 2023 r., dlatego postępowanie powinno być umorzone ze względu na przedawnienie, właśnie ze względu na zapis o treści „art. 209a § 1 k.k.”.

4. Przedmiotem sprawy dyscyplinarnej był zatem czyn, który wcześniej został oceniony przez sąd karny jako przestępstwo. Wyrok warunkowo umarzający postępowanie jest orzeczeniem stwierdzającym popełnienie przestępstwa przez obwinionego. To, że nie jest to wyrok skazujący, nie zmienia oceny, że czyn został popełniony. Wprost wynika to z art. 66 k.k. Wbrew zapatrywaniom skarżącego wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne nie jest wyrokiem uniewinniającym. Przestępstwa nie ma wtedy, gdy nie ma winy sprawy albo gdy społeczna szkodliwość czynu zabronionego jest znikoma (art. 1 k.k.). Skoro Sąd warunkowo umorzył postępowanie, to nie stwierdził braku winy ani że stopień społecznej szkodliwości jest znikomy. Przeciwnie wystąpiła wina i społeczna szkodliwość czynu, które Sąd ocenił jako nieznaczne. W takiej sytuacji, w obecnej sprawie, wyrok warunkowo umarzający postępowanie ma wiążące znaczenie prawne o którym mowa a art. 8 k.p.k., jako że wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne obok wyroku skazującego jest orzeczeniem karnym o charakterze konstytutywnym w zakresie, w jakim przypisuje skarżącemu popełnienie przestępstwa.
5. Wskazane związanie sądu dyscyplinarnego wyrokiem karnym warunkowo umarzającym postępowanie karne (pkt 4) ma znaczenie w ocenie dalszych zarzutów kasacji.

6. Skoro zachodzi związanie sądu dyscyplinarnego ustaleniem o popełnionym przestępstwie, to nie są zasadne zarzuty dotyczące pominięcia dowodów wnioskowanych przez skarżącego, na okoliczności przeciwne niż objęte ustalonym czynem niealimentacji z art. 209 § 1a k.k. Sąd dyscyplinarny nie musiał prowadzić dalszego postępowania dowodowego i dlatego nie doszło do naruszenia art. 2 § 2 k.p.k., art. 5 § 1 w zw. z art. 6 k.p.k. w zw. z art. 8 § 1 k.p.k. Nie można pominąć, że przed wyrokiem karnym obowiązek alimentacyjny został określony w postanowieniu Sądu Okręgowego w W. z 27 kwietnia 2018 r., [...] i w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w [...] z 18 października 2018 r., [...].
7. Zarzut błędnego wnioskowania z materiału dowodowego poprzez nieprawidłowe ustalenie okresu opóźnienia w zapłacie należności nie jest zasadny, gdyż przedmiotem sprawy dyscyplinarnej nie było sprawdzenie czy obwiniony dokonywał płatności miesięcznych w terminie (do dziesiątego dnia miesiąca), zgodnie postanowieniem zabezpieczającym, lecz wiązało ustalenie wyroku sądu karnego o popełnieniu w okresie od 11 czerwca 2018 r. do 4 grudnia 2018 r. przestępstwa uchylania się od wykonania obowiązku opieki przez niełożenie na utrzymanie dzieci i żony, gdzie łączną wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowiła równowartość co najmniej trzech świadczeń okresowych, w wyniku czego doszło do narażenia uprawnionych osób na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Innymi słowy podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej obwinionego jest art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w zw. z art. 209 § 1a k.k. oraz art. 11 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego. Podobna ocena odnosi się do końcowego zarzutu kasacji, że zabezpieczenie alimentacyjne oparto na art. 27 k.r.o., dlatego nie było to zobowiązanie alimentacyjne, o którym mowa w art. 209 k.k. Przewinienie ma zatem wymiar czysto dyscyplinarny, które przedawniło się z upływem 5 lat. Rzecz w tym, że w sprawie wiąże wyrok karny o popełnieniu przestępstwa z art. 209 § 1a k.k.
8. Natomiast zarzut przedawnienia nie jest zasadny, gdyż nie można poprzestać na terminie 5 lat z art. 70 ust 1 i 2 ustawy z 6 lipca 1982 r.

o radcach prawnych, gdyż termin przedawnienia karalności przedłuża się o 10 lat, wobec wcześniejszego wszczęcia postępowania karnego w sprawie przestępstwa niealimentacji, na podstawie art. 102 k.k. w zw. z art. 101 pkt 4 k.k. i art. 209 § 1a k.k.

9. Zasadny jest zarzut kary rażąco surowej. Wyższy Sąd Dyscyplinarny uznał trafnie karę zawieszenia prawa do wykonywania zawodu na dwa lata za nadmiernie surową. Jednak wymierzając w to miejsce karę pieniężną nie wykazał, że jest to kara sprawiedliwa i adekwatna do czynu. Trafnie zauważył Sąd, że dobrem chronionym jest rodzina. Wstępuje jednak dysonans, gdyż stosunkowo wysoka kara pieniężna (wielokrotność alimentów) finansowo będzie kosztem rodziny, czyli sankcją nie tylko dla obwinionego, ale także dla rodziny. Efekt wysokiej kary pieniężnej może być inny niż zakładany przez Sąd, tj., że *„Kara pieniężna, w opinii WSD powstrzyma obwinionego od działania na szkodę rodziny, co więcej obwiniony będzie musiał zgromadzić odpowiednie środki, na zapłacenie kary a nadwyżkę będzie mógł przeznaczyć na utrzymanie rodziny”*. Całkowicie pominięto ustalenia i ocenę w sprawie karnej, które złożyły się na warunkowe umorzenie postępowania, czyli na stwierdzenie, że wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne. Po wtóre okres niealimentacji nie był znaczny. Sąd karny w uzasadnieniu wyroku ocenił zachowanie T. P. jako *„incydentalne w gruncie rzeczy popadnięcie w konflikt z prawem”*. W okolicznościach tej sprawy nie ustalono dalej idącego lub bardziej nagannego zachowania obwinionego. Ma to wpływ na rodzaj kar, gdyż ustalone zachowanie nie przemawia za surowym karaniem, zwłaszcza finansowym w sytuacji, gdy przyczyną dyscyplinowania był obowiązek alimentacji uprawnionych a jego niewypełnianie było tylko temporalne. Skarżący nie bez racji zarzuca, że jest zbyt dolegliwa dla niego, ale także dla uprawnionych do alimentacji. Obwiniony zrozumiał, że z należytą starannością powinien wypełniać obowiązek alimentacji, bo wynika to ze zwykłej powinności, tak samo jako obowiązek dbałości o społeczny wizerunek radców prawnych.

10. Zarzut nieodroczenia rozprawy i pozbawienia obwinionego prawa do obrony w postępowaniu przed Okręgowym Sądem Dyscyplinarnym został rozpoznany i zasadnie oceniony przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

[M. T.]

[ms]